

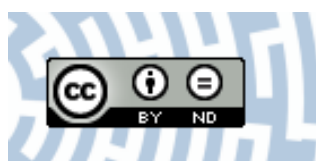

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Problem chronologii w nowszych pracach dotyczących Bolka V : przebieg wypraw wojennych z początku lat 30. XV w. wraz z uzupełnieniami do itinerarium księcia opolskiego

Author: Maciej Woźny

Citation style: Woźny Maciej. (2018). Problem chronologii w nowszych pracach dotyczących Bolka V : przebieg wypraw wojennych z początku lat 30. XV w. wraz z uzupełnieniami do itinerarium księcia opolskiego. "Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka", (2018), nr 2, s. 133-142. DOI: 10.34616/SKHS.2018.2.133.142

Uznanie autorstwa - Bez utworów zależnych Polska - Ta licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

MACIEJ WOŹNY
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Instytut Historii
ORCID: [0000-0002-4345-0082](https://orcid.org/0000-0002-4345-0082)

**PROBLEM CHRONOLOGII W NOWSZYCH PRACACH
DOTYCZĄCYCH BOLKA V. PRZEBIEG WYPRAW
WOJENNYCH Z POCZĄTKU LAT 30. XV W. WRAZ
Z UZUPEŁNIENIAMI DO ITINERARIUM KSIĘCIA
OPOLSKIEGO**

**THE ISSUE OF CHRONOLOGY IN NEWER WORKS ON BOLKO V. THE
COURSE OF WAR EXPEDITIONS AT THE BEGINNING OF THE 1430S AND
ADDENDUMS TO THE ITINERARY OF THE PRINCE OF OPOLE**

ABSTRACT: The article deals with a war expedition by Bolko V, appearing in the latest historical works, which is said to have taken place in 1432. In examining the letter, which serves as the basis for describing military campaigns conducted that year, the author points out that the publisher made a mistake in dating it. The mistake was noticed and corrected by the publisher himself, but some contemporary historians have overlooked it. This leads to an incorrect presentation of the battles taking place in Upper Silesia during the first half of the 1430s. The author, confronting the content of the letter with the so-called Strzelin fragment, points out that it must have been written in 1430 in accordance with the correction issued by the publisher of the source.

KEYWORDS: Bolko V, Hussite Wars, Meristow

W ostatnim czasie pojawiło się kilka prac poświęconych losom najstarszego syna księcia opolskiego Bolka IV. Część z nich dotyczy jego działań wojennych podczas najazdów husyckich. W 2016 r. ukazał się artykuł Norberta Miki opisujący

dzieje Prudnika w tym okresie¹. W tym samym czasie itinerarium Bolka V opublikował David Radek². W pracach tych autorów pojawia się informacja o działaniach militarnych młodego Piasta, które miał on podejmować w 1432 r. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że nie były one znane Colmarowi Grünhagenowi, autorowi obszernego opracowania najazdów czeskich heretyków na Śląsk³. Czy zatem współcześni badacze natrafili na nieznane niemieckiemu historykowi źródło? Otóż obaj powołują się na list młodego księcia oleśnickiego Konrada z 15 V 1432 r., który opisywał ówczesną sytuację na Górnym Śląsku zaatakowanym przez czeskich kacerzy. Istotne jest to, że ten list wydał sam C. Grünhagen⁴. Z uwagi na taką kontrowersyjną sytuację warto przeanalizować co faktycznie wiemy o poczynaniach księcia głogóweckiego w 1432 r.

Warto rozpocząć od krótkiego omówienia samego listu. Napisał go Konrad Młodszy z oleśnickiej linii Piastów, rycerz zakonu krzyżackiego. Opisywał w nim marsz armii husyckiej, z którą podążał Zygmunt Korybutowicz. Informował w nim o zajęciu przez nią Bytomia i Gliwic, a także przejściu warowni Głębocko (*Tiffensehe*, 8 km na wschód od Grodkowa), Meristow (*Miristaw*, nieistniejący dziś zamek nieopodal Osieka Grodkowskiego, 9 km na północny wschód od Grodkowa⁵) i Więcmierzycy (*Windtumericz*, 10 km na południowy wschód od Grodkowa). Podał również, że Bolko V przystał do husytów, przejął zamek Meristow, wojska zaś ruszyły na Niemczech, którą także zdobyły a następnie udały się na miasto Brzeg. Później niektórzy książęta śląscy zawarli pokój z najeźdźcami. Istotne jest to, że dokument ten nie posiada daty rocznej, dlatego rok 1432 podany przez wydawcę jest tylko przypuszczeniem. Sam C. Grünhagen szybko wyjaśnił problem datacji. Jeszcze w tym samym roku, w którym zostały wydane wspomniane źródła do wojen husyckich, w czasopiśmie „*Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens*” zamieścił erratę. Odnośnie do omawianego listu napisał: *gehört ins J. 1430, wo es dann mit Mai 11 zu datiert ist, ebenso muß es auch am*

¹ Norbert Míka, *Prudnik w obliczu zagrożenia i najazdów husyckich*, [w:] *Prudnik w średniowieczu. Studia nad początkami miasta*, red. Wojciech Dominiak, Prudnik 2016, s. 59–74.

² David Radek, *Itinerář Bolka V. Opolského*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 71 (2016), 1, s. 103–124.

³ Colmar Grünhagen, *Die Hussitenkämpfe der Schlesier 1420–1435*, Breslau 1872, s. 217–224.

⁴ *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*, Hrsg. Colmar Grünhagen, Breslau 1871 (*Scriptores rerum Silesiacarum*, Bd. 6), s. 108–109, nr 157.

⁵ Na temat lokalizacji zamku, zob. Zbigniew Bereszyński, *Gdzie znajdował się zamek Meristow?*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 58 (2003), 2, s. 145–151.

*Rande heißen Apr. 15 statt Apr. 19*⁶. W samej pracy poświęconej wojnom husyckim na Śląsku ów list był cytowany w fragmencie dotyczącym kampanii z 1430 r.⁷ Co więcej, to samo źródło zostało wydrukowane w 1873 r. przez Franciszka Palacký'ego z poprawną datą⁸.

Na błędną datę w wydanym przez wrocławskiego archiwistę liście zwróciłem uwagę w artykule omawiającym działalność księcia głogóweckiego podczas najazdów czeskich heretyków⁹. Poprawną datę w najnowszych pracach podają m.in. Konrad Ziółkowski¹⁰ oraz Paweł Karp¹¹. Pomimo że C. Grünhagen nie podał powodów przedatowania źródła, to wydają się one oczywiste. Po pierwsze Konrad Młodszy napisał, że Zygmunt Korybutowicz zajął Gliwice. Wiadomo, że miało to miejsce w 1430 r., a już w następnym roku zostały one przez niego utracone¹². Po drugie wystarczy zestawić treść listu z relacją tzw. strzelińskiego fragmentu¹³.

⁶ Colmar Grünhagen, *Bemerkungen zu: Grünhagen, Geschichtsquellen der Hussitenkriege. Script. rer. Siles. t. VI. 1871*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, 11 (1871), 1, s. 216.

⁷ Dla przykładu zob. *idem*, *Die Hussitenkämpfe*, s. 186, przyp. 5, s. 187, przyp. 4, s. 188, przyp. 7.

⁸ *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419–1436*, Bd. 2, Hrsg. František Palacký, Prag 1873, s. 142–143, nr 678.

⁹ Maciej Woźny, *Działalność polityczna Bolka V opolskiego w okresie wojen husyckich*, „Wieki Stare i Nowe”, 3 [8] (2011) s. 95, przyp. 37.

¹⁰ Konrad Ziółkowski, *Mercenaries or allies? Residents of the Polish Kingdom and the Grand Duchy of Lithuania in the Hussite armies*, [w:] *Wybrane problem badawcze historii wojskowej. Od źródła do syntezy*, red Karol Kościelniak, Zbigniew Pilarczyk, Toruń 2013, s. 74, przyp. 48; *idem*, *Husyckie wojska polne. Kształt i organizacja armii*, Poznań 2015, s. 100–101, przyp. 299, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13944/1/K.%20Zi%C3%B3%C5%82kowski%2C%20Husyckie%20wojska%20polne.%20Kszta%C5%82t%20i%20organizacja%20armii.pdf> (dostęp: 13 XI 2017).

¹¹ Paweł Karp, *Sojusznicy króla czy wielkiego mistrza? Książęta śląscy w obliczu wojny Polski z zakonem krzyżackim w 1433 roku*, „Studia Zachodnie”, 18 (2016), s. 12–13, przyp. 16. Aczkolwiek we wcześniejszej pracy (*idem*, *Postawa Henryka IX Głogowskiego i Jana Żagańskiego wobec wypraw husyckich w roku 1432 w świetle listów wójta nowomarchijskiego do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego*, „Studia Zachodnie”, 11 [2009], s. 8, przyp. 6) przyjmował datę 1432. Pomyłka ta nie miała jednak wpływu na tok narracji w tym artykule.

¹² Jerzy Grygiel, *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza. Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław 1988, s. 106–109; *idem*, *Zygmunt Korybutowicz. Litewski książę w husyckich Czechach (ok. 1395–wrzesień 1435)*, Kraków 2016, s. 129–131.

¹³ *Geschichtsquellen*, s. 157.

Strzeleński fragment	List Konrada Młodszego
<p>„...von irsten vor Gleywitz, und das gewonnen sie, vnd besatzten is mit eyne rewssischem herczoge Segmund genant, [...] Auch czogin vorbas von Gleybitcz die ketczur uff Bewthen, das branten sie aus daczu Peuschkretezem, Tost, Oys vnd czogen vor Oppiln uff Nampsilaw, uff Pitschen, das branten sie aus vnd vff Crewczeburg, das besaczten sie mit eyne Polen, Puchalla genant, vnd czogen wedir zunicke genehalbe der Odir uff den Brieg vnd uff Strelin, vnd branten is aus, vnd czogen uil Nymptsch, das besaczten sie mit kucze Bedrzich, vnd wedir vor Polkenhayn kegin Bhemen. [...] Auch besaczten sie dieselbige reyse Meristaw, das haws, das gewunen die Bresler vnd besaczten Greysaw, das zustorten die Neysser, vnd uff dieselbige reyse trat zu en der junge herczog Bolko von Oppiln mit den seyn...“</p>	<p>„...haben mein brudern czwu stete nemlich Bewthum und Gleybicz gewonnen, und herczog Sigmund der hat Gleibitz besacz, und sint furt herabe obir die Odir bie Krappitz wiedir geczogen ane brocke durch die forte, und czogen fort kegen Grotkaw und haben da umb drye festen gewonnen nemlich Tiffensehe, Miristaw und Windtumericz, und der junge herczok Bolke von Jopel der hat Myristaw inne und besacz, wenne her am osterobend nehest vorgangen mit vil erbaren czu in getreten ist, und czogen do vort ken Nymptsch, das haben sie ouch besacz und haben czum Brige die brocke obir die Odir selber bis in die grund abe gebrand...“</p>

Porównując obydwa fragmenty wyraźnie widać, że opisują te same zdarzenia. Biorąc pod uwagę wszystkie wcześniejsze uwagi, należy stanowczo stwierdzić, że rzekoma wyprawa wojenna najstarszego syna Bolka IV z 1432 r., jest wynikiem pomyłki historyków. Ma ona także, nieraz znaczący, wpływ na przedstawiane przez nich wydarzenia oraz opinie. Marcin Böhm doszedł do wniosku, że husyci dwukrotnie zdobywali Gliwice i Bytom (w 1430 i 1432 r.)¹⁴. Przyjęcie złej daty listu wpłynęło znacząco na artykuł Norberta Miki. W tym miejscu pokrótce podam niektóre fragmenty kampanii husyckich zrekonstruowanych przez tego historyka. Zamek Meristow miał zostać zajęty przez Bolka V (brak informacji kiedy miało to miejsce) i utracony po 18 IX 1430 r.¹⁵ Następnie książę (w listopadzie) miał wraz z husytami zająć m.in. zamki Gryżów i Meristow, a w grudniu 1430 r. miał zdobyć Prudnik. Jednak Piast opolski miał zostawić słabe załogi w zamkach i szybko utracić nie tylko Gryżów, Meristow, Prudnik, ale nawet Głogówek¹⁶. W 1432 r. Meristow (wraz z Głęboczek i Więcymierzycami) miał zostać ponownie zdobyty przez husytów i przekazany Bolkowi V. Młody książę zajął także Prudnik,

¹⁴ Marcin Böhm, *Konrad VII Biały (ok. 1394–14 lutego 1452). Pan Oleśnicy i Koźła. Książę zapomniany*, Kraków 2012, s. 112. Słusznie zauważył to P. Karp, zob. Karp, *Sojusznicy króla*, s. 12–13, przyp. 16.

¹⁵ Mika, *Prudnik*, s. 70.

¹⁶ *Ibidem*, s. 70–71.

Głogówek i Gryzów¹⁷. Gliwice zostały zajęte w 1430 r. Rok później wojska katolickie go odbiły. Jednak Korybutowicz miał wrócić na Śląsk w 1432 r. i ponownie zająć te miasto¹⁸. Autor dziwi się także, że Jerzemu Grygielowi nie była znana działalność litewskiego księcia na Śląsku w 1432 r.¹⁹, a także stwierdza, że F. Pałacký źle odczytał datę listu Konrada Młodszego (*sic!*)²⁰.

Reasumując powyższe uwagi należy stwierdzić, że nic nie wiemy o kampanii Bolka V z 1432 r. Wszelkie próby nakreślenia przez historyków jego działalności w tym roku są błędne i wynikają z przyjęcia złej datacji (poprawionej ponad 150 lat temu) jednego listu. Wszystkie działania przypisane na podstawie tego źródła do roku 1432 należy odnieść do kampanii z 1430 r.

EKSKURS DO ITINERARIUM BOLKA V

Ponieważ artykuł dotyczy kwestii chronologii związanej z postacią księcia głogóweckiego, poniżej zamieszczam korekty i uzupełnienia do niemal kompletnego itinerarium tego Piasta autorstwa Davida Radka²¹.

Poprawki do itinerarium Bolka V

1. 27 III 1430 r.²²: błędna identyfikacja miejscowości *Fredrichsdurff*. Autor uznał, że był to Prószków, a faktycznie była to wieś Biedrzychowice (6 km na wschód od Głogówka)²³.
2. 21 VII 1430 r.²⁴: autor za wydawcami regestów przyjął, że książę głogówecki podarował wieś Dębowiec²⁵. Osada w dokumencie jest nazwana *Niwe*

¹⁷ *Ibidem*, s. 71–72.

¹⁸ *Ibidem*, s. 70–72.

¹⁹ *Ibidem*, s. 71, przyp. 371. Oczywiście J. Grygiel zna list Konrada Młodszego (z wydania F. Pałacký'ego) i poprawnie odnosi go do 1430 r., zob. Grygiel, *Życie*, s. 107, przyp. 15; *idem*, *Zygmunt Korybutowicz*, s. 129, przyp. 59.

²⁰ Mika, *Prudnik*, s. 72, przyp. 373.

²¹ Radek, *Itinerář*, s. 103–124.

²² *Ibidem*, s. 113.

²³ *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. 1: A–B, red. Stanisław Rospond, Warszawa–Wrocław 1970, s. 44–45.

²⁴ Radek, *Itinerář*, s. 113–114.

²⁵ *Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, t. 2, red. Antoni Barciak, Karol Müller, Opawa–Opole–Katowice 2011, s. 159–160, nr 159.

Koczem, czyli Nowy Chocim²⁶. Nie można go utożsamiać z Dębowcem, gdyż obie miejscowości są zaznaczone na tzw. mapie Wielanda z XVIII w. (jako *Eichhäusl* i *Stadt Kozem*)²⁷. Nowy Chocim znajdował się na południowy zachód od wsi Chocim.

3. 1430 r.²⁸: znana jest dat dzienna pominięta przez autora – 20 sierpnia (*des sontags vor Sand Bartholomei des heiligen zwelfpote Christi*) oraz miejsce wydania – Głogówek. Wieś wymieniona w dokumencie – *Creywitz* – to nie Krzanowice, lecz Skrzypiec (10 km na wschód od Prudnika, w dyplomie zaznaczono, że wieś leży w ziemi i okręgu prudnickim)²⁹.
4. 19 IV 1432 r.³⁰: wydarzenia miały miejsce 15 IV 1430 r.³¹ Husyci zdobyli zamek Mertistaw, błędnie identyfikowany z Żelazną³².
5. 21 I 1431 r.³³: Augustin Weltzel nie podaje miejsca wydania dokumentu³⁴.
6. 7 II 1441 r.³⁵: dokument wydany 6 lutego (*an sendte Dorotheentag*)³⁶.
7. 26 V 1448 r.³⁷: wydawcy nie byli w stanie odczytać miejsca wystawienia (*ort unleserlich*)³⁸.

²⁶ Archiwum Państwowe w Opolu (dalej: APO), Akta miasta Prudnika, nr 11.

²⁷ Mapa zatytułowana *Principatus Silesiae Oppoloniensis exactissima Tabula geographica, sistens Circulos Oppoloniensem Ober-Glogav Gros Strehliz, Cosel, Tost, Rosenberg, Falckenberg & Lyblenitz. a I.W. Wieland Locumtenente Caesareo accurate delineata, et Sumptibus Principum ac Ord. Silesiae reducta et excusa Norimbergae ab Homannianis Heredibus. Cum Spec. S. Caes. Rguc. Mtis. Privilegio 14*, <https://mapy.mzk.cz/mzk03/001/028/144/2619322313/> (dostęp: 15 V 2018). O mapie, zob. Andrzej Konias, *Kartograficzny obraz Śląska na podstawie map księstw śląskich Jana Wolfganga Wielanda i Mateusza Schubartha z połowy XVIII wieku*, Katowice 1995 (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 1462), *passim*.

²⁸ Radek, *Itinerář*, s. 114.

²⁹ *Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Neustadt*, Hrsg. Erich Graber, Breslau 1928 (*Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 33), s. 40, nr 42. David Radek oparł się na informacji zawartej w dokumencie z 31 I 1458 r. (*ibidem*, s. 40, nr 40), w którym faktycznie podano tylko datę roczną. Treść dokumentu (jako insert w dyplomie z 31 VII 1539 r.) została wydrukowana dwie pozycje niżej wraz z dokładną datą i miejscem wystawienia.

³⁰ Radek, *Itinerář*, s. 114.

³¹ *Geschichtsquellen*, s. 108–109, nr 157 (błędna data); Grünhagen, *Bemerkungen*, s. 216 (korekta daty); *Urkundliche*, s. 142–143, nr 678.

³² Bereszyński, *Gdzie znajdował się zamek*, s. 145–151.

³³ Radek, *Itinerář*, s. 114.

³⁴ Augustin Weltzel, *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*, Neustadt 1870, s. 59–60.

³⁵ Radek, *Itinerář*, s. 117.

³⁶ *Die Inventare*, s. 105, nr 9.

³⁷ Radek, *Itinerář*, s. 119.

³⁸ *Die Inventare*, s. 34, nr 16.

8. 23 II 1459 r.³⁹: w dokumencie nie podano miejsca wydania. Niemodlin to tylko przypuszczenie wydawców⁴⁰.

Uzupelnienia do itinerarium Bolka V⁴¹

Podaję według schematu: data (jeśli dokument nie był dotychczas drukowany, to w nawiasie rozwinięcie słowne datacji, jaka się na nim znajduje), miejsce wydania. Poniżej regest dokumentu, pod którym podaję źródło.

2 III 1433 r. (*Montag nach dem Sonntag invocavit*), Głogówek

Bolko, dziedzic Opolą i książę głogówecki zatwierdza sprzedaż sołectwa w Chrzelicach.

APO, Akta podworskie z Chrzelic (pow. Prudnik) z 1758 r., s. 28–29.

10 IV 1437 r. (*Mitwoch nach quasi modo geniti*), Chrzelice

Bolko, dziedzic Opolą i Głogówka zatwierdza sprzedaż sołectwa w Łączniku.

APO, Akta podworskie z Chrzelic (pow. Prudnik) z 1758 r., s. 38v–39.

3 X 1447 r., Głogówek

Bolko, książę śląski na Opolu i pan Głogówka zatwierdza sprzedaż sołectwa w Browińcu Polskim.

Theophil Konietzny, *Piasten-Urkunden aus dem Kreise Neustadt O.-S.*, „Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens”, 1 (1931), s. 168–169, nr 2.

3 I 1456 r. (*die Sabbato octava beati Johannis apostoli et ewangeliste*), Głogówek

Bolko, książę opolski i pan głogówecki, strzelecki, niemodliński, lubliniecki, zezwala plebanowi lublinieckiemu Janowi Wieszowskiemu nabywać czynsze na terenie jego księstwa.

Ludwik Musioł, *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*, b.m. 1956, maszynopis w archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.

³⁹ Radek, *Itinerář*, s. 123.

⁴⁰ *Registrum St. Wenceslai. Urkunden Vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens, nach einem Copialbuch Herzog Johannis von Oppeln und Ratibor in Auszügen mitgetheilt*, Hrsg. Wilhelm Wattenbach, Colmar Grünhagen, Breslau 1865 (*Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 6), s. 77, nr 242.

⁴¹ Pomijam dokumenty, w których nie podano miejsca ich wystawienia.

SUMMARY

The article deals with the war expedition of 1432 alleged to have been undertaken by the Prince of Opole, Bolko V. which has appeared recently in historical works. David Radek and Norbert Mika wrote about the military activities of the ruler of Głogówek. The latter historian presented a previously unknown picture of the fighting that took place in Upper Silesia in the period of 1428–1433. The basis for claims about the expedition by the heir to Opole in 1432 was a letter from the Prince of Oleśnica, Konrad the Younger, quoted from *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*. The author analyses this source, which is the basis for describing military campaigns in that year and points out that its publisher, Colmar Grünhagen, made a mistake in dating it. The mistake was noticed and corrected by the publisher himself in the same year in which the collection of sources with a letter from Konrad the Younger was published. However, it has been overlooked by some contemporary historians, who often created a fantastic image of the battles in Silesia in the first half of the 1430s. When confronting the letter with the so-called „Strzelin fragment”, the author concludes that it must have been written in 1430, in accordance with the correction made by C. Grünhagen. Maciej Woźny, Paweł Karp and Konrad Ziółkowski have adopted this date in their most recent works. The author concludes that the sources say nothing about an expedition of 1432, and that mention of this expedition is the product of an oversight by some scholars. The text closes with corrections and additions to the recently published itineraries of Bolko V, authored by David Radek.

BIBLIOGRAFIA / REFERENCES

- Archiwum Państwowe w Opolu
Akta miasta Prudnika, nr 11.
Akta podworskie z Chrzelic (pow. Prudnik) z 1758 r.
- Die Inventare der nichtstaatlichen Archive Schlesiens. Kreis Neustadt*, Hrsg. Erich Graber, Breslau 1928 (*Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 33).
- Geschichtsquellen der Hussitenkriege*, Hrsg. Colmar Grünhagen, Breslau 1871 (*Scriptores rerum Silesiacarum*, Bd. 6).
- Konietzny Theophil, *Piasten-Urkunden aus dem Kreise Neustadt O.-S.*, „Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens”, 1 (1931), s. 167–172.
- Principatus Silesiae Oppoloniensis exactissima Tabula geographica, sistens Circulos Oppoloniensem Ober-Glogav Gros Strehliz, Cosel, Tost, Rosenberg, Falckenberg & Lyblenitz. a I.W. Wieland Locumtenente Caesareo accurate delineata, et Sumptibus Principum ac Ord. Silesiae reducta et excusa Norimbergae ab Homannianis Heredibus. Cum Spec. S. Caes. Rgue. Mtis. Privilegio 14*, <https://mapy.mzk.cz/mzk03/001/028/144/2619322313/> (dostęp: 15 V 2018).
- Registrum St. Wenceslai. Urkunden Vorzüglich zur Geschichte Oberschlesiens, nach einem Copialbuch Herzog Johannis von Oppeln und Ratibor in Auszügen mitgetheilt*, Hrsg. Wilhelm Wattenbach, Colmar Grünhagen, Breslau 1865 (*Codex diplomaticus Silesiae*, Bd. 6).

- Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku*, t. 2, red. Antoni Barciak, Karel Müller, Opava–Opole–Katowice 2011.
- Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419–1436*, Bd. 2, Hrsg. František Palacký, Prag 1873.
- Bereszyński Zbigniew, *Gdzie znajdował się zamek Meristow?*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 58 (2003), 2, s. 145–151.
- Böhm Marcin, *Konrad VII Biały (ok. 1394–14 lutego 1452). Pan Oleśnicy i Koźla. Książę zapomniany*, Kraków 2012.
- Grünhagen Colmar, *Bemerkungen zu: Grünhagen, Geschichtsquellen der Hussitenkriege. Script. rer. Siles. t. VI. 1871*, „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”, 11 (1871), 1, s. 215–217.
- Grünhagen Colmar, *Die Hussitenkämpfe der Schlesier 1420–1435*, Breslau 1872.
- Grygiel Jerzy, *Zygmunt Korybutowicz. Litewski książę w husyckich Czechach (ok. 1395–wrzesień 1435)*, Kraków 2016.
- Grygiel Jerzy, *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza, Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław 1988.
- Karp Paweł, *Postawa Henryka IX Głogowskiego i Jana Żagańskiego wobec wypraw husyckich w roku 1432 w świetle listów wójta nowomarchijskiego do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego*, „Studia Zachodnie”, 11 (2009), s. 7–19.
- Karp Paweł, *Sojusznicy króla czy wielkiego mistrza? Książęta śląscy w obliczu wojny Polski z zakonem krzyżackim w 1433 roku*, „Studia Zachodnie”, 18 (2016), s. 9–26.
- Konias Andrzej, *Kartograficzny obraz Śląska na podstawie map księstw śląskich Jana Wolfganga Wielanda i Mateusza Schubartha z połowy XVIII wieku*, Katowice 1995 (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 1462).
- Mika Norbert, *Prudnik w obliczu zagrożenia i najazdów husyckich*, [w:] *Prudnik w średniowieczu. Studia nad początkami miasta*, red. Wojciech Dominiak, Prudnik 2016, s. 59–74.
- Musioł Ludwik, *Lubliniec. Monografia historyczna parafii lublinieckiej*, b.m. 1956, mps w archiwum Parafii św. Mikołaja w Lublińcu.
- Radek David, *Itinerář Bolka V. Opolského*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, 71 (2016), 1, s. 103–124.
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. 1: A–B, red. Stanisław Rospond, Warszawa–Wrocław 1970.
- Weltzel Augustin, *Geschichte der Stadt Neustadt in Oberschlesien*, Neustadt 1870.
- Woźny Maciej, *Działalność polityczna Bolka V opolskiego w okresie wojen husyckich*, „Wieki Stare i Nowe”, 3 [8] (2011), s. 89–103.
- Ziółkowski Konrad, *Husyckie wojska polne. Kształt i organizacja armii*, Poznań 2015, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/13944/1/K.%20Zi%C3%B3%C5%82kowski%2C%20Husyckie%20wojska%20polne.%20Kszta%C5%82t%20i%20organizacja%20armii.pdf> (dostęp: 13 XI 2017).

Ziółkowski Konrad, *Mercenaries or Allies? Residents of the Polish Kingdom and the Grand Duchy of Lithuania in the Hussite Armies*, [w:] *Wybrane problem badawcze historii wojskowej. Od źródła do syntezy*, red. Karol Kościelniak, Zbigniew Pilarczyk, Toruń 2013.

O AUTORZE

dr Maciej Woźny – pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Historii Średniowiecznej i Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Prowadzi badania nad rycerstwem na Górnym Śląsku oraz nad dziejami księstwa opolskiego w okresie średniowiecza. Adres e-mail: maciej.wozny@us.edu.pl